

Böjthe Pál

FIKCIÓ ISMERT FÖLDRAJZI HELYEKEN

Bölöni Domokos kisregénye¹ az első soroktól felcsigázza kíváncsiságunkat, és a jó írói eszközöknek köszönhetően az utolsó oldalig nem enged lankadni. El lehet gondolkodni azon, hogy – legalábbis egy darabig – három különböző történetet olvasunk-e, vagy pedig egyetlen, amely több szintre tagolódik.

Van egy második világháborús emlékeit papírra vető ember, aki úgy ír, mintha most is folyton üldöznék. A pillanatot rögzíti, soha nem néz hátra. Igaz, hátában mindig ott a halál. Előre sem nagyon tud tekinteni, mert elegendő bravúr életben maradni a mindenkori jelenpillanatban. Ha ez nem lenne elég, egészsége nagyon törékeny. Vézna alkatú, halálosnak számító tüdőgyulladásból épül fel, majd lába roncsolódik. Buktató buktató hátán. Ha úgy vesszük, ő tulajdonképpen a szerencse fia, mert mindig életben marad. Nem szereti az igazságtalanságot, különösebben nem tiltakozik, nem is nagyon van rá alkalma. Viszont egy picit mindig tesz annak érdekében, hogy lehetőleg a kisebbik baj következzen be. Amikor pedig már minden irányból lőnek, mert a vesztésre álló hadseregben a sajátjaik kivégzésével akarnak példát statuálni, végre sikerül kilépnie a pokolból, hazamegy. A történet külön érdekessége, hogy csupa ismert településen zajlanak az események, vagy a vidéken járatanabbak a Kárpát-medence térképén jól azonosítható helységnevekkel találkozhatnak. Elképzelhető, hogy az írónak nem volt különösebb szándéka vele, de az, hogy a visszaemlékező Barabás Áron az egészen apró Cséje tanyáról származik, mutatja, hogy a világgégés a legeldugottabb helyek embereit sem kímélte.

A cselekmény másik vonala, amelyik tulajdonképpen legalább két összetevőből áll, szintén háborús, de a láthatatlan fajtából. A világ bármely pontján felbukkanó ügynökök tevékenységéről szól, akik gyilkolnak, majd nyomtalanul eltűnnek. A könyvben az ő, a nagyközönség számára többnyire ismeretlen életükről, sorsukról is megtudhatunk részleteket. Kockázatosnak kockázatos, és bizonyos értelemben válto-

1 Bölöni Domokos: *Napoleon orákuluma*. Marosvásárhely, 2024, Juventus Kiadó.

zatos is, amint ez nagyjából ismert volt a hasonló témájú könyvekből, filmekből. De itt az is kiderül, hogy egyáltalán nem oly színes, mint ahogyan az emberek többsége élni szeretne. Ezeknek az embereknek a vezérszavaik talán a semlegesség, a függetlenség, a hontalanság, lehetőleg a semmihez és senkihez sem való kötődés. Őket valahol valaki láthatatlanok ugyan számontartják, de csupán statisztikai adatként. Ebben a világban sokat számít a pontosság, hidegvér, közöny, nem utolsósorban szerencse. Ezért emítettem az előbb, hogy két külön szálon fut az ügynökös történet, hiszen az egyiknek a főhőse meghal, a másik visszatérhet családjához. Ez utóbbi azon kevesek közé tartozik, akinek családja is van. Közben ebben a kettős történetben a kaland, gyilkosság, politikai beavatkozás mellett helyet kap az erotika, amely ismételt jelenlétével szervesen illeszkedik a történetbe.

Van egy harmadik fővonal, amely a történet utolsó részében bukkan fel, egy lóvá tett nyomozóról, akit valójában nem baleksága miatt vernek át, hanem a rendszer felépítése miatt nem lehet a győzedelmes rejtélymegoldó. Egy őrnagy, aki a halott ügynök kapcsán jelenik meg a történetben, kénytelen rájönni, hogy a halott már életében felgöngyöltette saját sorsának fonalát, és Lupunak nincs más tennivalója, mint tudomásul venni, ő csak őrnagy. A szálakat a tábornokok húzogatják. Ilyenformán a halott ügynök fricskát mutatott neki, az élő, a rendszerből kilépett (pontosabban csak visszahúzódott, mert kilépni élve nem lehet) ügynököt pedig nem szabad zavarni, rajta nem lehet bosszút állni.

Az elején felvetett kérdésre, hogy végül is egy vagy három különböző történet, ami a könyvben olvasható, az a válasz adható, hogy a három közül mindegyik tartósan a maga útját járja, mígnem összetalálkoznak, majd összefonódnak. A szerző jól kitalálta, éberséget követel, de fel is oldja a rejtélyek feloldható részét.

Csavarokkal tarkított kalandos történettel szeretne találkozni? Olvasa Bölöni Domokos kisregényét! Érdeklík a második világháborús visszaemlékezések? Vegye kézbe a *Napoleon orákuluma* című kötetet! Többet szeretne tudni a hétköznapiól eltérő munkát végzők világában érvényes emberi kapcsolatok természetéről? Úgy gondolja, hogy a magyarság részvétele egy világégésben nem csak díszmagyarba öltöztetett történelmet jelent? Ki ne hagyja egy kortalan író olvasmányos és elgondolkodtató kötetét! Hogy honnan e harsányabb lendület? A könyv-

ben benne van ennek a harsányságnak a lehetősége is, de a témája, szerkezete, stílusa elég löketet ad ahhoz, hogy ne ragadjon le itt az ember, hanem inkább egy játékot játsszon. Nem olyan kegyetlent, mint amilyennel a történetben többször is találkozunk. Ez nem fenyeget, hanem felüdít. Játék, mert igénybe veszi a képzeletet, elvárja a részvételi szándékot, működésbe lendíti az empátiát, és végeredménye nem ártalmas, nincs vesztes. A játék roppant egyszerű elemekből áll. Tegyük fel, hogy a szerzőről nem tudunk semmit. Annyi idő áll rendelkezésünkre, ameddig a *Napóleon orákuluma* című könyvet elolvassuk. Ezzel és a szerzővel kapcsolatosan semmilyen más forrást nem tanulmányozhatunk. A kérdés pedig az, hogy szerintünk mennyi idős a kisregény írója? Bármely válasz jó lehet. A lényeg, hogy jó valószínűséggel a legtöbb válaszban valamilyen formában feltűnne a fiatal szó valamely változata. Éppen ez lenne a lényeg, a játék, amelyet egyébként meglehetősen komolynak gondolok, megmutatná a szellemi fiatalság varázsát. Aztán lehetne csodálkozni, ha kiderülne a szerző kora, de nem feltétlenül. Mert Bölöni Domokos esetében a kor valóban csupán egy szám, melynek terhét ő érezheti, de az a lényeg, amit adni tud. Energia, lendület, egészséges testiség, jó impulzusok egy tapasztalt ember tollából.

Itt akár meg is állhatnánk az elemzéssel, hiszen figyelmet megkövetelő és lekötő történetet kaptunk, amely szórakoztat is. De a helyzet nem ilyen egyszerű, mert a cselekménynek csakolyan való megközelítése csalóka lehet.

Ahogy a történet vége felé a nyomozó kissé lenézően sugallja, Barabás Áront hasonlíthatjuk Svejkhez, de eszünkbe juthat egy idősebb rokona, vagyis egy másik irodalmi hős, Candide is, hiszen ez a katona számos halálközeli élményt tapasztal meg, de valahogy sohasem kritizálja, ami történik, mintegy éppen a lehető legmegfelelőbb helyeken tartózkodik, és a legjobb eseményeken mehet át. Más, névtelen hősök is eszünkbe juthatnak, hiszen se szeri, se száma az egykori visszaemlékezők táborához tartozóknak, akik hosszas téli estéken talán egyebet sem csináltak, csak arról meséltek, hogyan úszták meg a világháborút. Ezért a háborús történetet mesélőt sok hasonló sorsú neves vagy névtelen emberhez hasonlíthatjuk. Ami viszont itt egy kicsit eltér az akár irodalmi berkekben is megszokottól, ez a hős nemcsak túlél, hanem kényelmetlen tanú is. Ez utóbbi tisztjéről nincs és soha nem is volt tudomása. Az ember, aki mítoszromboló, valaki(k)nek mindig kényelmetlen.

A háborús visszaemlékezések általában súlyos történetekről szólnak, de a saját csapat nem szokott negatív színben feltűnni. Itt meg a tényyszerűen, azaz mellékkommentárok nélkül sorolt események nem igazán vetnek jó fényt a vesztesre álló magyar hadsereg bizonyos döntéshozóira. A harcok által már önmagában jelen levő értelmetlen halált csak tetézi a bizonyos tisztek által kiadott – önnön katonái ellen szóló – halálos parancsok sokasága. Ilyesmihez általában nincs szokva egyetlen nemzet fia sem, hogy sajátjai hitványkodásáról olvasson, és egyáltalán nem felemelő, mégha úgymond fikció is a teljes történet. Lehet, hogy a képzelet szüleménye, de nagyon elgondolkodtató. És akkor még nem beszéltünk arról, ami szintén a valósághoz tartozik, hogy megbélyegzett emberekkel való kegyetlenkedés nem csak más nemzetek privilégiuma. Íme, az egyébként – megtévesztően – könnyednek tűnő kisregény, rögtön súlyossá válik. De nem csak a világháborús visszaemlékezés kapcsán.

Mintegy mellékesen érinti a témát egy másik főszereplő esetében, aki nem véletlenül bérgyilkos, hogy szolgáltatásait pontosan 1989. december végén vették igénybe Romániában. Nyilván, nem ennyire drámai – már terjedelménél fogva sem lehet – e kis kötet, de azért ez a szál szüli a kérdést, hogy lesz-e valaha valakinek elég bátorsága és erőforrása ahhoz, hogy részletesen leírja, mi történt akkor országunkban. Már az nagy haladat lenne, ha csupán azt tudná okadatolni, voltak-e vagy sem külföldiek, tiszta vizet öntene a pohárba az akkori esetleges bérgyilkosok és azok megbízóik kérdésében.

Látható tehát, hogy sokrétegű, rövid terjedelmű írás. Így egyensúlyoz végig kitalált történet és valóság között – földrajzilag jól beazonosítható helyszíneken – ez az izgalmas kisregény.